

Nannynu! kunskapsbank – Barns utveckling 8-9 år

Denna kunskapsbank om barns utveckling genom åldrarna 0-9 år är till för våra barnvakter och kunder som vill ha mer information. Samtlig information är skrivna av experter på området, hämtade från olika webbplatser (se längst ned). Kunskapsnivån är på en grundläggande nivå. För mer djupgående kunskap rekommenderar vi våra barnvakter att ta kontakt med sin kontaktperson eller söka vidare i annan litteratur.

Barnets utveckling 8-9 år

Efter en period av lugnare psykisk utveckling omkring åtta år händer det mycket igen i nioårsåldern. Men ofta är barn inte lika öppna med sina tankar och känslor som innan.

Sinnen, känslor och inläring

En lugnare period omkring åtta år

Efter en tid av intensiv psykisk utveckling omkring sex års ålder följer ofta en lite lugnare fas i barnets utveckling. Det är inte ovanligt att barn omkring åtta år blir lite mer inåtvända och drömmande. Inte sällan med ett ökat behov av att få vara för sig själva ibland. Det är fortfarande inte ovanligt att barnet snabbt kan ändra sinnesstämning. Ena stunden kan barnet vilja vara nära och behövande för att i nästa stund ta avstånd från föräldern och vilja klara sig själv. För barn i åttaårsåldern blir kompisar, skolan och andra aktiviteter utanför familjen allt viktigare. Även om kontakten med föräldrarna inte är så fysisk längre har barnet behov av lugna stunder tillsammans med en förälder.

Nioårsåldern en ny fas av mognad

Nioårsåldern innebär en ny period av mognad i barnets liv. Men förändringarna är kanske inte lika märkbara för omgivningen som i sexårsåldern. Istället för att visa sin ilska eller frustration går barnet kanske hellre undan och behåller sina tankar och känslor för sig själv.

Det är vanligt att barn i nioårsåldern återigen funderar på de stora livsfrågorna och vill få grepp om tillvaron. Tankar på sådant som liv och död, hälsa och sjukdom, kärlek och hat, historia och framtid är vanliga. Många nioåringar är grubblare och kan emellanåt bli oroliga och nedstämda. Barnet inser alltmer vad det innebär att ha ansvar och plikter. Det kan jämföra sin livssituation med andras och bli både ledset och argt om det tycker att det har det sämre än andra.

Precis som tidigare kan barnet växla snabbt mellan att vilja klara sig själv till att vilja vara litet behöva hjälp. Som förälder gäller det att respektera barnets personliga gränser och rätt att få tänka och tycka på sitt eget sätt. Men barnet kan också ha behov av att få prata om sina funderingar med någon vuxen. Det är bra om man kan vara lyhörd för när barnet vill vara ifred och när det vill prata om sina tankar och känslor.

I nioårsåldern är det vanligt att barnet är mer känsligt för kritik och tror att saker och ting ska gå på tok. Självkänslan är kanske inte på topp. Barn i nioårsåldern vill ogärna utmärka sig på ett negativt sätt och vill gärna vara som alla andra.

Barnet och familjen

När barn är yngre tror de ofta att föräldrarna vet allt och gör allting rätt. Nu börjar den här synen att förändras. Barnet inser att föräldrarna både har bra och dåliga sidor och att de inte kan veta och kunna allt. Det här kan leda till att barn ifrågasätter och diskuterar mer med föräldrarna och kanske inte berättar lika mycket om vad som händer i skolan och på fritiden.

Det är bra för barn att hjälpa till i familjens vardag, ta ett visst ansvar och inte bara bli upppassade. Barn behöver få känna att de ingår i sammanhang där de behövs. Det är bra för barnet att ha en bestämd roll eller uppgift hemma, något som det kan känna stolthet över att klara av.

Kompisar blir viktiga och upptar mycket av barnets tankar, men det gäller att barnets värld inte blir alltför skild från de vuxnas. Som förälder kan man också vara viktig för kompisarna, som en annan vuxen.

Barnet och kompisarna

I och med att barnet går i skolan, får det också en egen social tillvaro utanför familjen. Medan hemmet och familjen står för tryggheten är barnet upptaget av att utveckla sina relationer till jämnåriga.

Tiden i skolan tillsammans med kompisarna betyder mycket för att barn ska kunna lära sig vilka regler som gäller i umgänget med andra. Barnet får lära sig att ta hänsyn till andra, att vänta på sin tur, att samarbeta med andra och att ta ansvar för sina handlingar. Det är också i den här åldern som barn börjar att bilda sig en egen uppfattning om vad som är rätt och fel.

I den här åldern tycker många barn om att skriva på hemliga språk eller med tecken som inte alla kan läsa.

Barn i den här åldern leker ofta fantasilekar som kan vara i timmar eller flera dagar. En del barn tycker om att klä ut sig och spela teater. När barnet får nya kompisar och blir mer självständigt blir det viktigt med hemligheter och att få tillhöra en grupp. Många barn bildar hemliga klubbar med hemliga tecken och ett hemligt språk.

Barn runt nio år leker ofta två eller tre tillsammans men också i större grupper. Vilka som är bästisar och vilka som är med i gänget kan växla fort. Barnen kan fort bli osams och sedan sams lika snabbt igen. Pojkar och flickor börjar leka mer var för sig, men även tillsammans.

Barnet och omvärlden

Barn i den här åldern är ofta nyfikna och vill lära sig saker. Intresset för omvärlden ökar och de vill hitta egna svar och lösningar på frågor omkring dem. Barnet får större förståelse för att livet skiljer sig åt i olika familjer och olika delar av världen. Men samtidigt som tonårs- och vuxenvärlden lockar kan den kännas skrämmande, främmande och svår att förstå.

Många nioåringar tycker om att läsa. Det kan vara böcker, serietidningar eller internet. Barn i den här åldern ser gärna på TV och är intresserade av många olika TV-program. Allt från kvalificerade kunskapsprogram till såpor och tävlingsprogram. Allt som kan lära dem om hur vuxenlivet kan gå till är spännande.

Många barn kan nu börja röra sig mer fritt ute i samhället. Ta sig själv till och från skolan och till olika fritidsaktiviteter. Det kan vara ansträngande att komma ihåg utflyktsdagar, frukt, gympapåsar, passa tider, hålla reda på nycklar och hitta till rätt adress. Men att klara av sådana saker stärker självförtroendet och ökar barnets förmåga att hantera tillvaron.

Barnets tankar och känslor

Fram till sjuårsåldern har det magiska tänkandet dominerat. Det betyder att barnet tror att det kan påverka vad som händer genom sina tankar. Mellan åtta och nio år börjar barnet bättre förstå sambandet mellan handling och konsekvens. Det vill säga att det inte går att påverka vad som händer enbart med tankar. Barnet kan från och till känna sig litet och med små möjligheter att påverka. Tankar om ensamhet kan dyka upp och i nioårsåldern kan det här vara särskilt tydligt.

I och med att barnet mer och mer börjar upptäcka världen utanför familjen, blir det också medvetet om att det kan finnas faror som familjen inte kan beskydda det mot. Barnet kan försöka att på olika sätt kontrollera det okända genom att upprepa ett beteende många gånger och på exakt samma sätt. Till exempel genom att inte gå på skarvar i trottoarens stenläggning eller att inte vilja slänga saker, inte ens skräp. De flesta barn har den här typen av beteenden. Ofta påverkar det inte vardagslivet särskilt mycket, men kan leda till en del konflikter.

Det är också vanligt att barn blir rädda för mörker och för att vara ensamma. Ett barn som har sovit i sitt eget rum under flera år, kan plötsligt vilja sova i föräldrarnas säng. Som förälder är det bra att veta att sådana rädslor är vanliga under barnets första skolår och att de nästan alltid går över av sig själv. Även om man som förälder kan bli orolig över barnets beteende behöver man sällan söka professionell hjälp. Rädslorna går ofta över och är en del av barnets utveckling. Men man bör tänka på att barnets rädsla är verklig och inte ett sätt att skapa bråk eller kräva uppmärksamhet på.

Många barn är mindre impulsiva i den här åldern, har större tålamod och kan vänta med att göra något till ett bättre tillfälle. Exempelvis att inte fråga mamma om lov till något när hon är på dåligt humör eller att hejda sig från att slå om man blir arg. Barnets sinne för moral utvecklas och barnet kan se mer till någons avsikt med ett visst beteende än till resultatet av det. Om avsikten var god kan det ursäktas ett mindre bra beteende.

Överenskommelser och regler

Barn i den här åldern brukar uppskatta överenskommelser och gärna skriftliga kontrakt där deras signatur räknas som något värdefullt. Det är bra om man kan sätta sig ner tillsammans i familjen och prata igenom saker som rör alla. Det är lättare att hålla sig till något som är nedskrivet och som man kan hänvisa till, både som barn och förälder. För barn är det värdefullt att få vara med om att någon lyssnar till deras förslag och att de också får lära sig att ta hänsyn till vad andra önskar och vill.

Regelverk i lek och spel blir ofta mycket viktiga att följa i den här åldern. När grupper av barn leker och umgås tillsammans utvecklar de ofta speciella regler och beteenden som är unika för deras grupp.

Om man vill att barnet ska respektera överenskommelser är det viktigt att man som förälder också respekterar de regler som barnet själv sätter upp. Till exempel att knacka på dörren till barnets rum.

Barnets bild av sig själv

Före åttaårsålder brukar barn ofta beskriva sig själva utifrån hur de ser ut och genom vad de kan. Till exempel ”jag kan springa snabbt och har lockigt hår”. I åttaårsåldern börjar barn också kunna beskriva sig själva utifrån hur de är: ”jag är modig” eller ”jag är blyg”.

Ungefär i den här åldern kan barn också börja förstå att man kan vara på flera olika sätt samtidigt och ha flera motsägelsefulla känslor på samma gång. Man kan känna sig både modig och rädd, både ledsen och glad, och man kan vara arg på någon, men ändå tycka om den personen.

Barn i den här åldern blir också mer medvetna om sidor hos sig själva som de tycker mindre bra om. Men istället för att som tidigare skylla på otur om de inte klarar av något lägger de i högre grad skulden på sig själva. Om ett barn upplever och ofta får höra att det är dåligt på matte, att läsa, att spela fotboll och så vidare, är det lätt hänt att barnet efter att tag slutar att ens försöka klara av dessa utmaningar.

Idoler och låtsaskompisar kan vara ett gott stöd i barnets utveckling. De kan bli bärare av egenskaper som barnet inte själv har men vill ha, men också av egenskaper som barnet inte vill kännas vid att det har. En idol får alla bra egenskaper, medan en låtsaskompis mycket väl kan vara så otrevlig och elak som barnet själv kan känna sig ibland.

I skolan får barn många tillfällen att jämföra sig med andra och blir också ganska snart medvetna om att det finns skillnader i hur olika barn klarar av olika uppgifter. De flesta barn pendlar i självförtroende och självkänsla. Ibland känner de sig bra och omtyckta, ibland inte. När självbilden utvecklas blir barnet ofta mer självkritiskt, särskilt om barnet upplever att det misslyckas eller är annorlunda på något sätt.

Utmaningar är utvecklande

Som förälder gäller det att vara lyhörd för vad barnet kan. Det är utvecklande för barnet om det får utmaningar som är lite svårare än vad det klarar av just nu, men som ändå är möjliga att nå, kanske med lite hjälp.

Det är bra om barn lär sig gränserna för sin förmåga på egen hand så att deras självkänsla inte grundar sig på orealistiska förväntningar. Som förälder är det därför bra att låta barnet försöka själv först innan man eventuellt hjälper till. Då lär sig barnet vad det klarar av och inte, och får också möjlighet att uppleva glädjen i att själv kunna lösa olika problem.

Inläring

I den här åldern kan barn börja förstå att summan är densamma oavsett hur stora de olika delarna är. Exempelvis kan barnet förstå att ett högt och smalt glas innehåller samma mängd vätska som ett lågt och brett glas, även om det inte ser ut så, eller att föräldrarna en gång har varit barn fast de nu är vuxna. Barn brukar också kunna beskriva hur de har tänkt när det har kommit fram till en slutsats eller en lösning på ett problem.

Det blir också allt lättare att kategorisera saker och att sortera dem i storleksordning. Det kan handla om att förstå skillnaden mellan världsdela, land, stad och stadsdel eller att tax är en slags hund, men att alla hundar inte är taxar. Många barn kan också komma på olika sätt för hur de ska lära sig och minnas saker. De kan planera och styra sin egen inläring. Ju fler strategier för att lära sig som barnet kommer på desto bättre blir det på att lösa olika slags problem.

Varje barn är unikt och utvecklas individuellt. Men några färdigheter och egenskaper är gemensamma för de flesta barn i en åldersgrupp.

I den här åldern är det vanligt att:

- Barnet är sårbart och känsligt även om det inte visar det lika mycket. Som vuxen får man försöka bemöta barnet efter vad det behöver för stunden. Att inte behandla barnet som ett småbarn när det vill klara sig själv och att inte ställa för stora krav när barnet behöver tröst och hjälp.
- Det logiska tänkandet har utvecklats så att barnet kan se alltmer realistiskt på verkligheten, till exempel att föräldrarna inte kan lösa alla problem som dyker upp.
- Hittills kanske barnet har tänkt att vuxna alltid har rätt och vet allt. Nu börjar de vuxnas auktoritet att ifrågasättas.
- Musik blir ofta en allt viktigare del av livet, både att utföra själv och att lyssna på.
- Rättvisa är viktig både mellan kompisar och i familjen.
- Många nioåringar drömmer om ett eget husdjur, men fortfarande är gosedjur viktiga.
- Barnet vill känna sig duktigare än föräldrarna, exempelvis genom att utsätta mamma eller pappa för "olösliga" gåtor.
- Barn är intresserade av saker och företeelser som är ovanliga och lite märkliga. Till exempel rymden, dinosaurier, trolleri och fantasirika berättelser.

Tips

- Uppmuntra barnet att ta kontakt med kompisar och visa intresse för vad de gör tillsammans.
- Se till att det finns tid och plats för barnet att vara för sig själv, läsa, dagdrömma eller att göra läxor ifred.
- Olika slags TV-program ger barnen kunskap om vuxenvärlden och kan bli en utgångspunkt för roliga och bra diskussioner, särskilt om man ser dem tillsammans.
- Eftersom det inte finns något naturligt slut på digitala spel och tv är det bra om man kan hjälpa barnet att avsluta när det behövs.
- Det är bra att förklara för barnet varför och berätta hur det kommer att bli om det ska bli en stor förändring i familjen, till exempel flytt eller separation.
- Låt barnet visa vad det kan, till exempel städa sitt rum, bädda sin säng, någon gång plocka fram frukost till familjen eller hjälpa till med matlagningen.
- Låt barnet vara med i en förening där barnets färdigheter kan utvecklas. Det kan gälla fotboll, schack, ridning eller vad som helst som barnet tycker är roligt.
- Låt barnet ta hand om yngre syskon ibland utan att för den skull lägga hela ansvaret på barnet.

- Låt barnet få tid att göra ingenting och för den fria leken där det kan få utlopp för all sin fantasi. Det är inte bra för barn att ha för mycket uppbokad tid. Alltför stor stress kan hämma barnets utveckling.

Språk och kommunikation

Även den språkliga utvecklingen är lite lugnare nu än under barnets första sex år. Barnet blir allt bättre på att argumentera ju mer det lär sig att hantera språket. Barn som lär sig fler än ett språk har nytta av det genom att de inser att språk är uppbyggda på olika sätt och att de lär sig flera språkljud.

Många barn blir också bättre på att läsa av och använda sådant som uttrycks på andra sätt än med ord. Till exempel med blickar, tonfall och kroppsspråk. Barnet lär sig att förstå och använda under- och överdrifter samt ironi, det vill säga att det man uttrycker med ord kan vara motsatsen till vad man egentligen menar.

Den ökade förståelsen för hur språk fungerar kan även märkas på humorn som kan utvecklas från kiss- och bajshumor till att innehålla ordvitsar och situationskomik.

Barn som har svårt att ljuda ihop enskilda bokstäver till ord eller utelämnar bokstäver när de skriver behöver inte ha några problem med minne eller förståelse i övrigt. Det är inte ovanligt att de utvecklar goda förmågor på andra områden istället.

Många barn tycker om att uttrycka sig i dagböcker, bloggar och olika forum på nätet eller skriva tankvärda dikter som kan innehålla både stark inlevelseförmåga och moral, exempelvis kring naturen och händelser i omvärlden.

Varje barn är unikt och utvecklas individuellt. Men några färdigheter är gemensamma för de flesta barn i en åldersgrupp.

I den här åldern är det vanligt att barn

- ofta använder sig av ett hemligt språk när de pratar eller skriver till bästisen
- använder sin logik, sitt tänkande på ett nytt sätt i och med att förmågan att använda symboler gradvis ökar. Den vita duvan är inte bara en fågel utan också en symbol för fred och för det goda
- börjar kunna hantera och förstå ironi
- samlar och skriver ner ord och fakta till exempel genom att räkna olika bilmärken på bilresan
- tillbringar alltmer tid framför datorn eller teven, och chattar, mejlar, surfar och spelar spel
- som har läs- och skrivsvårigheter upptäcks.

Tips

- Det är bra för språkutvecklingen att barnet läser oavsett om det är böcker, serietidningar eller annat.
- Det kan vara utvecklande att titta på samma TV-program och prata om det man sett. Låt barnet få ha sin egen upplevelse och göra sin egen tolkning.
- Det kan vara intressant att sätta sig in i den värld som barnet rör sig i på internet. Att prata med barnet om vilka hemsidor hon eller han besöker och se vad som finns där.
- Spela dataspel tillsammans med barnet och prata om vad som händer i spelet.

- Man kan behöva begränsa tiden framför dataspel och TV. För mycket skärmtid före läggdags ger ofta sämre sömn.
- Barn kan uppskatta att man läser högt ur någon bok eller berättar om hur det var när man själv var barn. Många barn är intresserade av hur det var förr i tiden och hur barn levde då.

Kroppen och rörelseförmågan

Kroppen växer i jämn takt och barnet får allt bättre kontroll över sina rörelser. Både grov- och finmotoriken förbättras, och hjärtats och lungornas kapacitet ökar. Allt detta gör att barnet blir uthålligare och starkare.

I den här åldern är pojkar och flickor generellt sett lika starka, uthålliga och har lika bra rörelseförmåga. Skillnaderna i kroppslängd kan variera med två decimeter mellan olika barn i samma ålder och det kan vara jobbigt för dem som utmärker sig åt det ena eller andra hållet. Pojkar mognar ofta lite senare än flickor, men skillnaderna mellan olika barn är större än skillnaderna mellan pojkar och flickor.

De allra flesta barn som mognar sent i sin rörelseförmåga kommer ikapp så småningom. Det kan vara till hjälp för barnet att träna på olika rörelser som det har svårt att klara av. Det kan handla om att knyta skor, cykla eller knäppa knappar.

Inte minst på grund av de kroppsliga förändringarna har barn ett stort behov av att röra sig. Att få leka fritt är viktig, både för den fysiska och psykiska hälsan. Det är bra om stillasittande i skolan och framför datorn kompenseras med goda möjligheter att röra på sig.

Tidiga pubertetstecken

Om man som förälder hade en tidig pubertet är det troligt att barnet också får det. Tidiga pubertetstecken för flickor är till exempel knölar i bröstet, ökad armsvett, humörsvingningar, flytningar och akne. För pojkar kan det vara utlösning i sömnen, könshår, ökad svettning, akne och humörsvingningar.

Ett säkert tecken på pubertet är ökad tillväxthastighet och den börjar för flickor vid omkring 10 års ålder och för pojkar vid omkring 11 års ålder. En del barn kan börja få pubertetstecken tidigare, vissa redan vid åtta till nio år. För tidig pubertet innebär att bröstet börjar utvecklas hos flickor före 8 års ålder och att testiklarna växer hos pojkar före 9 års ålder. För tidig pubertet beror oftast på hormonrubbingar och kan behandlas med läkemedel.

Kroppen och utseendet förändras mycket om barnet börjar komma i puberteten. Om ingen av barnets kompisar har börjat uppleva samma förändringar är det lätt att barnet känner sig förvirrat, ensamt och annorlunda. Barnet kan känna sig klumpigt och osäkert innan det hunnit vänja sig vid sin nya kropp. På ett sätt känner barnet sig kanske mer vuxet, men emellanåt vill det bara vara barn och inte tänka så mycket på det nya.

Det är bra om man kan prata med barnet om vad som händer, att det är normalt och att det är okej att fråga om det undrar över något. Man kan också vända sig till skolsköterskan eller ungdomsmottagningen. De kan ge information och svara på frågor.

Varje barn är unikt och utvecklas individuellt. Men några färdigheter och egenskaper är gemensamma för de flesta barn i en åldersgrupp.

I den här åldern är det vanligt att:

- Barn är medvetna om sin kropp och sin könstillhörighet.
- Den kroppsliga utvecklingen skiljer sig mycket mellan olika barn i samma ålder.
- Både fin- och grovmotoriken utvecklas mycket.
- Barnet blir starkare och uthålligare.
- Barn behöver omkring 10-11 timmars sömn för vila och återhämtning.
- Puberteten startar för flickor i 8-12 års ålder medan pojkars pubertet börjar mellan 9 till 13 år.
- Barnet blir hungrigare och äter mer.

Tips

- I nioårsåldern kan det vara dags att ta upp ämnen som menstruation, målbrott och pubertet. Det finns även bra böcker i ämnet som man kan ge till barnet eller låta ligga framme.
- Förklara vad som menas med rätten till sin egen kropp. Berätta att det är fel av en vuxen att röra vid barnet på ett sexuellt sätt eller av andra barn att röra det på ett sätt som barnet inte vill. Lär barnet säga ifrån när någonting inte känns rätt.
- Det är bra för barn att röra på sig genom lek och träning – sparka fotboll, hoppa, skutta, simma, dansa, springa – allt som ingår i lek.
- Låt barnet pröva på olika sporter. Men hetsa inte barnet till för många aktiviteter. Barn kan faktiskt – trots att de känner att en viss sportgren inte passar dem och de vill sluta – känna sig tvungna att lojalt ställa upp om föräldrarna satsat pengar på en sport som kostar mycket.

Informationen ovan är hämtad från följande sidor

1177 Vårdguiden. (29 juni 2011). Hämtad 27 februari 2015
från: <http://www.1177.se/Stockholm/Tema/Barn-och-foraldrar/Vaxa-och-utvecklas/barnets-utveckling-10-12-ar/Barnets-utveckling-8-9-ar/>